

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

"ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้ จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า" จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งจะส่งผลไปถึงอนาคต ความเป็นไปของประเทศชาติ การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลและสังคม โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสัจธรรมใจ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 6-7)

สถานการณ์ปัจจุบันของโลกที่เปลี่ยนไป ซึ่งส่งผลกระทบมากต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและเทคโนโลยีของเอเชีย โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้รูปแบบการจัดองค์การและการบริหารงานของประเทศไทย ต้องปรับตัวเองให้เร็วและตามให้ทัน (บรรยงค์ ไตรจินดา, 2542, หน้า 317) จากการศึกษาวิเคราะห์วิสัยทัศน์ของประเทศไทย ในปี ค.ศ. 2020 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากแนวความคิดของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ความเห็นของวิสัยทัศน์ของประเทศไทยพาดพิงจำกัด ธนาคารแห่งประเทศไทยและหอการค้าไทย สรุปได้ว่า ปัจจัยที่จะนำไปสู่เป้าหมายของวิสัยทัศน์ ได้แก่ หนึ่งการปฏิรูปทางการเมือง สองให้ความสำคัญทางการศึกษา สามต้องสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสี่เสริมสมรรถภาพในการแข่งขัน

ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ในสังคมยุคเศรษฐกิจใหม่ ที่ต้องมีการแข่งขันกับนานาชาติทางเศรษฐกิจ ประเทศจึงต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่เพียงพอเหมาะสมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้คนไทยรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ กว้างขวางขึ้น และมีผลกระทบต่อการการศึกษาที่มีเปลี่ยนแปลงอย่างเร่งด่วน โดยการปฏิวัติรูปแบบการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ที่ผู้เรียนจะกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และสร้างรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียน ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ชุมชนและคนไทยจะต้องแสวงหาความรู้ใหม่

ตลอดไป เนื่องจากทุกองค์กรในสังคมจะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) นั้น หมายถึงจะต้องมีการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (กรมสามัญศึกษา, 2544, หน้า 11)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้น การให้ความสำคัญต่อการศึกษายเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง โรงเรียนเป็นองค์การที่สังคมจัดตั้งขึ้น เพื่อรับภาระดูแลการศึกษาของเยาวชนที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของโรงเรียนนั้นโดยตรง โรงเรียนจะมีนักบริหารจัดการหรือมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุม ดูแลกำกับ และจัดการให้โรงเรียนดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเป็นองค์กร (อุทัย บุญประเสริฐ, 2539, หน้า 72)

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาในปัจจุบันยังไม่สามารถสนองต่อความต้องการพัฒนาประเทศเท่าที่ควร เนื่องจากสภาพปัญหาการจัดการศึกษาที่เป็นการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ ส่วนกลาง ทำให้มีการกระจายอำนาจทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปสู่ระดับโรงเรียนน้อย ทำให้เกิดความล่าช้าในการบริหารจัดการ ประกอบกับยังขาดการมีส่วนร่วมของครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารและจัดการศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนซึ่งมีหลากหลายได้ การวัดและการประเมินผลที่เน้นการวัดความรู้ ความจำมากกว่าการวัดความรู้ ความสามารถที่เกิดจากการปฏิบัติจริง ครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังขาดความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนขาดจิตสำนึกและวิญญาณของความเป็นครู ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ ปัญหาความเข้าใจผิดในบทบาทหน้าที่การจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับสถานศึกษามากกว่า ผู้ปกครองและชุมชน ส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวมค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในรายวิชาต่าง ๆ (กรมสามัญศึกษา, 2544, หน้า 10) และปัญหาประการหนึ่งซึ่งทางโรงเรียนยังไม่ได้สร้างให้นักเรียนเกิดความผูกพันกับชุมชน และเกิดความสำนึกที่จะร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชน ในขณะที่เดียวกันการใช้ข้อเสนอนี้ การร่วมรับผิดชอบตลอดจนความร่วมมือของผู้ปกครอง และชุมชนที่มีต่อโรงเรียนนั้นยังน้อยมาก ซึ่งพิจารณาจากฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติการอย่างเดียว อาจไม่สามารถมองเห็นปัญหาทุกด้านได้ แต่ถ้าได้มีการศึกษาจากชุมชนหรือผู้ปกครองนักเรียนบ้างจะช่วยให้มองเห็นปัญหาจากทิศทางต่าง ๆ กระฉ่างชัดยิ่งขึ้น (ประเสริฐ วิเศษกิจ, 2542, หน้า 23-25)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา เช่นเดียวกับการปฏิรูปการเรียนรู้และการประกันคุณภาพการศึกษาที่จะพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนอย่าง

ต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งจะต้องหลอมรวมยุทธศาสตร์ทั้ง 3 เข้าด้วยกันในลักษณะขององค์รวม (holistic) โดยโรงเรียนต้องบริหารการจัดการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบของโรงเรียน (Whole School Approach) (กรมสามัญศึกษา, 2544, หน้า 15)

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังกำหนดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับ การมีส่วนร่วมทั้งวางแผนดำเนินการและรับผล ในการรับผล และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบในวงการศึกษา เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงต่อไป (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541, หน้า 6-7)

ด้วยบทบาทและความสำคัญดังกล่าว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และในมาตราที่ 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมของสถานศึกษา (พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 31-32) ส่วนของการตัดสินใจที่จะพัฒนานโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา และร่วมมือดำเนินการ โดยบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียมกัน มุ่งเน้นผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ภายใต้การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (กรมสามัญศึกษา, 2544, หน้า 9)

การบริหารโรงเรียนด้วยวิธีการแบบดั้งเดิมนั้น ส่วนใหญ่โรงเรียนจะถูกควบคุมโดยหน่วยงานส่วนกลาง หรือตัวแทนจากส่วนกลางนโยบายและแนวทางการดำเนินงานมักจะมาจากส่วนกลาง การบริหารก็มักจะไม่ตรงกับความต้องการอันจำเป็นที่แท้จริงของโรงเรียน อีกทั้งการไม่มีอำนาจและการมีส่วนร่วมในการกำหนดการบริหารงานหรือจัดการกับโรงเรียนโดยตรง แต่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 39 และมาตรา 40 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นปีแรก และได้กำหนดบทบาทหน้าที่เพื่อการกำกับ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน และตรวจสอบการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2544, หน้า 2)

การนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school - based management) มาใช้ในประเทศไทย นอกจากจะตอบสนองต่อการบริหารจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แล้ว ยังจะก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญที่จะเห็นได้อย่างชัดเจน คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทั้งระบบบริหารจัดการของโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพราะจะต้องมีการปรับโครงสร้างอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งระบบให้สอดคล้องรองรับกัน การกระจายอำนาจบริหารการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาหรือสู่ระดับล่างจึงจะมีโอกาสประสบความสำเร็จ การเปลี่ยนแปลงจึงจะสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้นในระหว่างรูปแบบ โครงสร้างกับพฤติกรรมการบริหารการศึกษา หน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานในระดับเขต พื้นที่การศึกษาจะต้องเปลี่ยนระบบแนวคิดหรือกระบวนทัศน์ จากการควบคุมตรวจสอบและกำหนดวิธีดำเนินงานจากศูนย์กลางไปสู่การทำหน้าที่ด้านนโยบายและแผนด้านการดูแล มาตรฐาน ด้านการสนับสนุนทางวิชาการ การจัดสรรงบประมาณ และการสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถรับผิดชอบการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยตนเองแบบเบ็ดเสร็จ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2544, หน้า 2)

การที่ชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียนนั้น เมื่อพิจารณาดูแล้วเหมือนกับว่าชุมชนจะเข้าไปมีบทบาทแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วเป็นเรื่องของบทบาทร่วมเพราะเมื่อชุมชนเข้าไปมีบทบาทในโรงเรียน โรงเรียนก็มีโอกาสที่จะเผยแพร่ความรู้และความคิดใหม่ ๆ ให้แก่ชุมชนพร้อมกันไป วิธีการหนึ่งที่ชุมชนจะเข้าไปมีบทบาทร่วมในโรงเรียนก็คือ การเลือกตัวแทนเข้าร่วมเป็นกรรมการปรึกษาหารือหรือหา แนวทางร่วมกับครูหรือผู้บริหารโรงเรียน กรรมการที่เป็นตัวแทนชุมชนเหล่านั้นนอกจากจะให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนโดยตรงแล้ว ยังทำหน้าที่ดูแลให้โรงเรียนดำเนินการตามข้อเสนอแนะเหล่านั้นด้วยพร้อมกันไป (เปลี่ยน ศิริรังสรรค์กุล, 2526, หน้า 1-2) ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องช่วยเหลือและให้การสนับสนุนแก่โรงเรียนในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ทั้งทางตรงและทางอ้อมก็ได้ ทางอ้อมนั้นก็คือการเสียภาษีให้รัฐแล้วรัฐนำเงินมาสนับสนุนโรงเรียน ยิ่งไปกว่านั้น ประชาชนในชุมชนอาจแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะในการปรับปรุงโรงเรียนส่วนทางตรงนั้น ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2525, หน้า 2) สรุปไว้ว่า ได้แก่การให้บริการด้านทรัพยากร การสนับสนุนภารกิจหลักของโรงเรียน การกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน หรืออาจกล่าวได้ว่าการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นการบริหาร จัดการในโรงเรียนให้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นระบบ ซึ่ง บรรยงค์ โตจินดา (2542, หน้า, 310) กล่าวว่า การพัฒนาองค์การให้ได้ผลสมบูรณ์นั้น จะต้องพัฒนาทั้งระบบของ

องค์การโดยถือว่าองค์การทั้งหมดเป็นเป้าหมายที่จะต้องเปลี่ยนแปลงทั้งทางตรงและทางอ้อม

การที่จะให้การศึกษาเป็นกระบวนการให้คนพัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ ทั้งให้เป็นคนดี คนเก่งในโลกยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงได้นั้น ไม่อาจกระทำได้ดีถ้าไม่มีการปรับปรุง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีพอ การปรับบทบาทเชิงรุกของการศึกษาให้มีพลังสร้างสรรค์ เป็นสังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ในยุคข้อมูลข่าวสาร จำเป็นต้องเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการ จัดการศึกษาใหม่ ที่มุ่งให้ทุกสังคมมีส่วนร่วม และรับผิดชอบการจัดการศึกษาที่เป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเครือข่ายการเรียนรู้ ผู้บริหารทุกระดับต้องเห็นความสำคัญพร้อมทั้งเป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการกระจายอำนาจการบริหารการจัดการศึกษาไปยังระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไปยังสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวและสามารถตัดสินใจดำเนินการในขอบเขตที่รับผิดชอบ โดยมีประชาชน ชุมชน องค์การต่าง ๆ มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญสถาบันหนึ่งในชุมชนที่ให้การ ศึกษาแก่ประชาชนทุกระดับ ไม่จำกัดเฉพาะแต่เยาวชนเท่านั้น ยังเป็นแหล่งให้ความรู้แก่ประชาชน ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และดำรงไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นในชุมชนอีกด้วย โรงเรียนมัธยมศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว มาก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ อย่างตามมา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2518, หน้า 13) เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมก็ส่งผลให้บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน มัธยมศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาและการบริหารประเทศ และมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการศึกษาให้ทันต่อ เหตุการณ์ (เรื่อง เจริญชัย, 2524 หน้า 35) โดยเฉพาะในเขตการศึกษา 12 ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทราและสระแก้ว ที่มีสภาพ พื้นที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการเกษตร การพัฒนาอุตสาหกรรม และการพัฒนาบริการท่องเที่ยว ฉะนั้น การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นในด้านการพัฒนาอาชีพเกษตร กรรม ด้านอุตสาหกรรมและบริการ รวมทั้งการส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและ พัฒนา สิ่งแวดล้อม จึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะเป็นส่วนในการพัฒนาประเทศ ต่อไป

ถึงแม้จะมีการกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ใน พ.ร.บ. การ ศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจัง เมื่อกระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ประกาศใช้ ณ

วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2543 จึงเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 เมื่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยจำแนกตามขนาดโรงเรียน และช่วงเวลา
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับขนาดของโรงเรียนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 โดยสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา สามารถนำผลการศึกษานี้ไปวางแผนปรับปรุงและพัฒนาความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การปฏิบัติงานตามเป้าหมายของหน่วยงานได้อย่างสมบูรณ์

คำถามในการวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ตามขนาดของโรงเรียนเป็นอย่างไร
2. การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ตามช่วงเวลาเป็นอย่างไร
3. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับขนาดของโรงเรียนต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 หรือไม่

สมมุติฐานในการวิจัย

ขนาดของโรงเรียน และช่วงเวลามีปฏิสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12
2. การศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษารอบด้านที่กำหนดไว้ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 จำนวน 12 ประการ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านวิชาการ
3. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 โดยมีองค์ประกอบ 1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง 2) การเปลี่ยนแปลงวิทยาการ 3) การเปลี่ยนแปลงบุคคล
4. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
 - 4.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 จำนวนทั้งสิ้น 184 โรงเรียน
 - 4.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามทัศนคติของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) จำนวน 125 โรงเรียน จากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนั้นซึ่งเป็นผู้แทนครู จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 250 คน สาเหตุซึ่งเลือกกลุ่มผู้แทนครูเป็นผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากครูเป็นผู้ที่มีเวลาอยู่ในโรงเรียนมากกว่าผู้แทนจากกลุ่มอื่นและมีประสบการณ์การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียนตลอดระยะเวลาการปฏิบัติงาน

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

5.1.1 ขนาดของโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งเป็น 3 ขนาด ดังนี้

5.1.1.1 ขนาดเล็ก

5.1.1.2 ขนาดกลาง

5.1.1.3 ขนาดใหญ่

5.1.2 ช่วงเวลา แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้

5.1.2.1 ก่อนมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ.2542 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2543

5.1.2.2 หลังดำเนินการ 1 ปี ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2543 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ.2544

5.1.2.3 ปัจจุบัน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2544 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2545

5.2 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

5.2.1 องค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลงแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

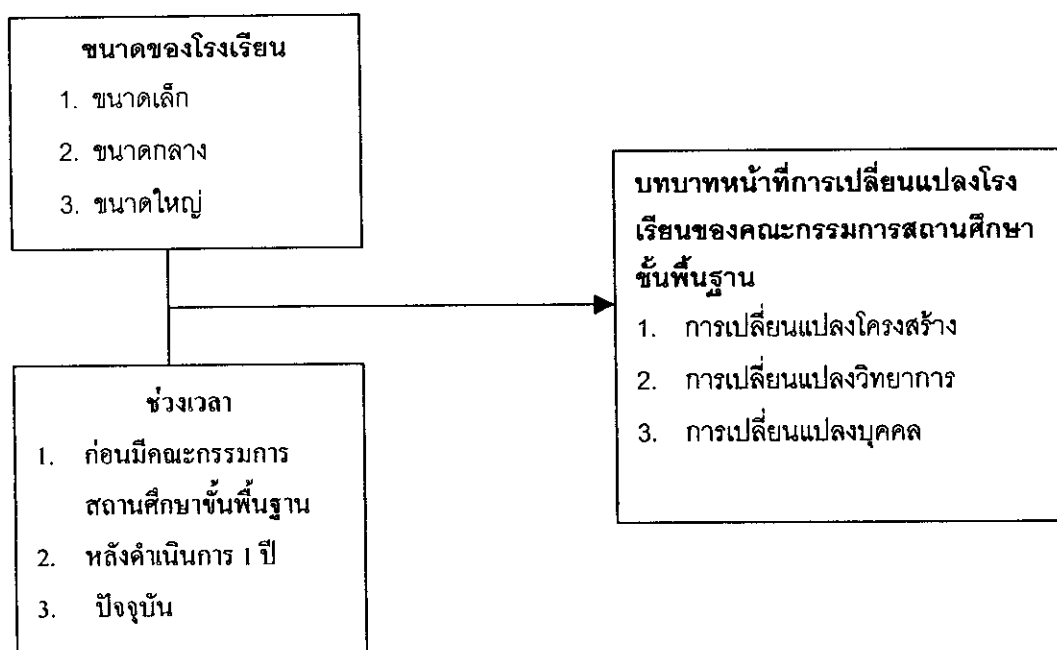
5.2.1.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง

5.2.1.2 การเปลี่ยนแปลงวิทยาการ

5.2.1.3 การเปลี่ยนแปลงบุคคล

กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผู้วิจัยยึด กรอบความคิดที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลง จากแนวคิดของ เลวิตท์ (Leavitt, 1964, pp. 55-71) ที่กล่าวว่า องค์การอาจถูกเปลี่ยนแปลงโดยการ 1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง 2) การเปลี่ยนแปลงวิทยาการ 3) การเปลี่ยนแปลงบุคคล จากแนวคิดและหลักการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาสรุปเป็นกรอบความคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 1 กรอบความคิดที่ใช้ในการวิจัย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาทหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในการปฏิบัติตามหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ข้อ 13

1.1 บทบาทหน้าที่ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และ ท้องถิ่น ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด

1.2 บทบาทหน้าที่ด้านบริหารงบประมาณ หมายถึง บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี การกำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

1.3 บทบาทหน้าที่ด้านบุคลากร หมายถึง บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการ ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษามีคุณภาพ และได้มาตรฐาน การพิทักษ์ สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้รับการพัฒนา

1.4 บทบาทหน้าที่ด้านวิชาการ หมายถึง บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความ เห็นชอบการจัดทำสาระหลักสูตร การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียน สืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และของชาติ

2. บทบาทหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง ความสามารถ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ดำเนินการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ ศึกษา เขตการศึกษา 12 จนเกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ขององค์การอย่างเหมาะสม เพื่อ ผลักดันให้องค์การ หรือหน่วยงานสามารถดำเนินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจากแบบสอวัตการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน ซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นผู้แทนครู สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ได้แก่

2.1 บทบาทหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้าง หมายถึง การจัดกลุ่มงาน ใหม่ และการกำหนดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรอย่างชัดเจน การกระจายอำนาจ มุ่งปรับปรุงผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน

2.2 บทบาทหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการ หมายถึง การออกแบบการ ทำงานและผลตอบแทนใหม่ โดยการใช้เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องอำนวยความสะดวก อื่นๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน่วยงานอย่างเหมาะสม

2.3 บทบาทหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงด้านบุคคล หมายถึง การปรับปรุงบุคลากร ให้มีทัศนคติที่ดี และทักษะใหม่ๆ ให้เหมาะสมกับงาน เพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพต่อหน่วยงานให้ดีขึ้น

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง องค์คณะบุคคลที่ถูกกำหนดขึ้น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 40 เพื่อทำหน้าที่กำกับและ ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

3.1 คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 กรรมการ หมายถึง กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับต่ำกว่า ระดับอุดมศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

4. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นและตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยแบ่งขนาดของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ออกเป็น 3 ขนาดโรงเรียน ได้แก่

4.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 500 คน

4.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 501 คนถึง 1,499 คน

4.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

5. ช่วงเวลา หมายถึง ผลการรับรู้ของระยะเวลาหนึ่งในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบอะไรบ้าง ใช้เวลาในการทำสิ่งนั้นนานเท่าใด และผลที่เกิดจากการกระทำสิ่งนั้น เป็นอย่างไร โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่

5.1 ก่อนมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ช่วงเวลาก่อนดำเนินการ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2543

5.2 หลังดำเนินการ 1 ปี หมายถึง ช่วงเวลาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ดำเนินการในระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2543 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2544

5.3 ปัจจุบัน หมายถึง ช่วงเวลาเมื่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2544 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2545